

השימוש בביהכ"נ בחשמל המיוצר בשבת

לשון הרב ניסים מלאכי: להלן היסודות שעליהן מיוסדת ההלכה שאיסור חמור להשתמש בבית כנסת בחשמל שיהודים מייצרים בשבת וכן אסור לומר "לכבוד שבת קודש" כאשר מכינים צרכי שבת שיגמרו על ידי חילולי שבת של יהודים בחברת החשמל.

היסוד הראשון: המרחק לא משנה את ההלכה.

הגר"ח גריינמן זצ"ל כותב ליהודי ששאלו אם מותר להשתמש בחשמל שיהודים מייצרים בשבת? ברור שאם עבודות החשמל היו נעשות בחצר ביתך לא היית שואל אלא לא היית משתמש ולא ידוע לי שיש כאן פטור של "דרך רחוקה"!

כלומר לא יתכן שכאשר חברת החשמל רחוקה 2 קילומטר מהבית כנסת יהיה מותר ובחצי קילומטר יהיה אסור ובקילומטר יהיה מחלוקת הפוסקים! לא יתכן כזאת הלכה כלל!

אלא אם מותר - מותר גם קרוב ואם אסור - אסור גם רחוק.

ולפי יסוד זה אנחנו דנים על כפר קטן שיש בו אך ורק ארבעה בנינים [קרובים וצפופים זה לזה] בלבד ובין ארבעת הבנינים יש רחבה גדולה ושם יש מכונות לייצור חשמל על ידי יהודים בשבת! ומכונות אלו יוצאים ארבעה חוטין לארבעת הבנינים הבנין הראשון הוא בית חולים הבנין השני והשלישי הוא בנין מגורים רגיל והבנין הרביעי הוא בית הכנסת.

והשאלה היא האם מותר לחבר שעה לפני שבת את החוט חשמל הראשי של בית הכנסת לתחנת הכח שליד הבית כנסת שעובדת בשבת ואם אסור - אסור גם כשזה רחוק ואם מותר - מותר גם כשזה קרוב.

היסוד השני: נעשה באיסור.

עבודות החשמל נעשות באיסור ולא בהיתר [גם אם העבודות מצילות את הבנין הראשון של החולים!] שם האיסור הוא "חילול שבת קודש".

הטעם שאין היתר לפועלים לחלל שבת [אני מדגיש אין כאן כרגע דיון אם מותר להשתמש אלא אם מותר לפועלים לחלל שבת או לא!] כתבו הפוסקים כמה טעמים: א. צריך להיעשות על ידי גויים - גם לדעת מרן וכ"ש לדעת הרמ"א וכמו שהסביר ה"אגרות משה" שלא שייך "זריזות" בהפעלת מכונות על ידי ישראל דווקא וכן אמר החזון איש "עבודה תמידית וקבועה אסור על ידי יהודים"! ב. נעשים פעולות לצרכי חיסכון בלבד ג. צריך לעשות בשינוי או שניים שעשוהו ד. הם עושים במרד ומכוונים לחלל שבת לצורך פרנסה ולא לצורך החולים [נתכוון לאכול בשר חזיר וכו'] ה. כל העבודה טובלת באלפי חילולי שבת של כתיבה מיותרת רישום כניסת ויציאת עובדים נסיעות הלך חזור לעובדים בישול מאות מנות לעובדים שמקבלים אוכל טרי בעצם יום השבת ובקצרה כמו חנות שפתוחה בשבת רחמנא ליצול!

ו. מוקד 103 פועל כסדרו בשבת ומתקן גם תקלות שאין להם שייכות לפיקוח נפש.

היסוד השלישי: הכרעת "כל" גדולי ישראל לא להתיר ליהודים לעבוד שם.

גם אם יש מה להתווכח עם היסוד השני הרי קבעו גדולי ישראל שהפעולות נעשות באיסור חמור ומכיוון שהדבר נקבל על ידי רוב דעות ברור שכך אנחנו צריכים לדון וכ"ש שכאן יש הסכמה ברורה בין כל הפוסקים ללא יוצא מן הכלל ואין "מיעוט" שסובר שהם לא עוברים איסור של חילול שבת!

כיוון שצריך לקצר נציין רק שבעה מגדולי ישראל הפוסקים: א. ה"מנחת שלמה" "אש זרה אשר לא ציווה ד'" [אע"פ שמצילים!] "ישראל עברייני שעושה מרצונו הרע" [אע"פ שמצילים!] "מכוער להשתמש בזה" ב. ה"ביע אומר" "בעוונותינו הרבים מחללים שבת יהודים בחברת השבת" [אע"פ שמצילים!] ג. הרב ש"ך "איך שייך להשתמש בזה הרי יש לנו מלחמה אתם על חילולי השבת שלהם" [אע"פ שמצילים!] ד. ה"אגרות משה" "ליכא ההיתר כלל" [אע"פ שמצילים!], הערה: ה"אגרות משה כותב ליכא ההיתר כלל - על הפועלים ולא על ההנאה מהם על זה הוא ממשיך לדון בתשובה עיין שם. ה. בשמירת שבת כהלכתה "צר לנו מאוד שיהודים בחברת חשמל הופכים את שבת קודש נשמת חיינו לחול" [אע"פ שמצילים!] ו. הרב עוזיאל - הרב הראשי הראשון! "אוי לנו שיהודים מחללים שבת בחברת החשמל הרי זה לנו כמו פצע" [אע"פ שמצילים!] ז. ה"חזון איש" "רוצחי אמנו" [אע"פ שמצילים!] כשנכנס למקום שיש חשמל לא כשר אמר "צריך לקחת מקל ולשבור את החשמל! ולמה משתמשים בו" [אע"פ שמצילים!].

היסוד הרביעי: בכלל מאתיים מנה.

כשחז"ל אומרים לכבד את האבא או האמא הם אומרים "עד היכן כיבוד אב ואם" כלומר אם אסור "לשוויה שליח" - כ"ש שאסור לירוק עליו שהרי בכלל מאתיים מנה ואם יאמר מאן דהו שלירוק מותר הרי חסר לו בהבנת הכלל שבכלל מאתיים מנה אם כתוב שאסור לבזות את המת וללכת לידו עם ציציות כ"ש שלא לירוק עליו ומי שמתיר לירוק כיון שזה לא כתוב חסר חסר לו הכלל שכוונת חז"ל עד היכן צריך לכבד וכל מה שיתר גרוע מכך זה בכלל האיסור וכל מה שלמעלה מכך זה אולי חומרא והידור! ובקצרה חז"ל נוקטים את הקצה של הצורך לכבד וכל מה שיותר גרוע זה בכלל מאתיים מנה.

אמנם יתכן שיהיה מחלוקת אם זה יותר גרוע או יותר טוב אבל לכו"ע חז"ל לא נקטו רק את זה אלא עד כאן יש חיוב לכבד וזה כלול את כל מה שיותר גרוע מכך.

והראיה על כך שהמשנה אומרת בברכות שיש איסור לירוק על הר הבית קל וחומר ממה שאסור לדרוך שם עם נעליים כלומר חז"ל הבינו שהאיסור לעלות עם נעליים זה לא "דברי קבלה" אלא עד כאן יש חיוב לכבד וכל מה שיותר גרוע הוא בכלל החיוב.

ודוגמא על ויכוח מה יותר גרוע: אם יהודי אביו נפטר ואומרים לו "מכבדו במותו" תאמר כך אמר אבי מורי תאמר כבדוני בשביל אבי וכו' תאמר הכ"מ וכו' ואותו יהודי קונה כלב וקורה לו על שם אביו ואומרים לו אתה מבזה את אביך כ"ש שאסור כך לבזות והוא עונה אדרבה זהו כבודו של אבא שכשם שאני מחבב את כלבי כך אני מחבב אותו וקורה לו בשמו הרי אותו אדם הוא "חולה הנפשות"

היסוד החמישי: חומר קדושת בית הכנסת.

כתב בשבט מוסר [פרק י"ט] ובאורחות צדיקים [שער התשובה] ובמעלות התורה [לר' אברהם אחי הגר"א - בהקדמת הספר] שעל עון דיבור חול בבית הכנסת יצום 40 יום וגם ילקה כל יום!

והט"ז כתב שהוא גר מעל בית כנסת ולכן מתו לו הילדים ר"ל [ט"ז קנ"א סק"ד].

עוד פסק ה"משנה ברורה" שכיון שהגמרא אומרת שכשיש עשרה "שכינה מקדמא ואתיא" לכן צריך להדליק את האור בבית כנסת עוד קודם שהגיע המתפלל הראשון! כיון שהשכינה כבר נמצאת והיא לא צריכה לשבת בחושך!!! לא יאומן!!! עד כמה זה מוחשי שה' גר בבית כנסת!

עוד פסק הרמ"א נר שתרם מומר לבית הכנסת אסור להדליקו! עוד פסק הרמ"א אם מכר כלב וקיבל תמורתו כסא - אסור להשתמש בכסא בבית כנסת! [מחיר כלב!] והסיף המשנה ברורה שהוא הדין אם מכר כלב וקיבל תמורתו נר או שמן אסור להדליקו בבית הכנסת!!!

כלומר זה בזיון לבית הכנסת להדליק שמן או נר שהוא היה תחליף לכלב!

ובשדי חמד כתב שקדושת בית הכנסת דאורייתא ויותר חמור מכל דאורייתא ולכן גם ספק ספיקא - אסור!!!

אפשר להאריך הרבה מאוד אבל קיצרתי ביסוד זה.

היסוד השישי: חומר חילול שבת קודש ר"ל.

המשנה ברורה פסק [בהלכות תפילין] שעדיף להניח תפילין שכתב יהודי שנשוי לאשת איש [לתאבון] מאשר להניח תפילין שכתב אותם יהודי שמטלטל מוקצה בפרהסיא שבחילול שבת אפילו דרבנן [בפרהסיא] נעשה מומר לכל התורה כולה אבל אשת איש בפרהסיא - לא נעשה מומר.

עוד פסק הרמ"א חילול שבת דרבנן בשוגג צריך לצום 40 יום!

אין צורך להאריך יותר בדברים מפורסמים ואם נאריך אפשר למלא ספרים שלמים בחומר האיסור הנורא של חילול שבת דרבנן בשוגג!

עד כאן ששת היסודות שעליהן מיוסד האיסור, ובקצרה: א. אין שינוי בהלכה היכן נמצא החילול שבת ב. המלאכות בחברת החשמל נעשות באיסור "ללא היתר כלל" על ידי "ישראל עברייני" ג. גם מי שלא מבין את האיסור - הרי כל גדולי ישראל קבעו זאת ללא יוצא מן הכלל "אש זרה אשר לא ציווה ד'" [ובשביל מה מנסים לצמצם את חילולי השבת אם הכל נעשה בהיתר?] ד. בכלל מאתיים מנה - כשחז"ל קובעים הגדרה הכוונה היא עד כאן אסור ומכאן ואילך חומרא ה. קדושת בית הכנסת חמורה היא מאוד מאוד וצריך בכל פרט לחשוב אם זה מתאים לכאן ולכן אסור להכניס סכין ארוכה לבית כנסת! ו.

חומר העוון של מי שמחלל שבת אפילו באיסור דרבנן ואינו מעיד על מעשה בראשית ושמירת שבת היא יסוד היסודות של עם ישראל ושל כל התורה כולה !!!

ולפי זה במקרה הנ"ל שיש ברחבה בין הבתים בכפר הנ"ל כמה עבריינים שמחללים את השבת באיסור נורא ואיום וכל התלמידי חכמים שבאותו הכפר וגרים בבנינים אלו נשמרים לא לפתוח את החלון שפונה לכיוון הרחבה פן יראו ויטמאו עיניהם בחילול שבת רחמנא ליצול [של עבריינים ישראלים שעושים מרצונם הרע - כלשון ה"מנחת שלמה"] ובכל פעם שהם בטעות ראו אותם הם צועקים "שבת" אש זרה אשר לו ציווה ד' והם אומרים לילדיהם כל זה נעשה "בעוונותינו הרבים" [כלשון ה"ביע אומר"] תיזהר לך ילדי על תעז ח"ו לעבוד בחברת חשמל בשבת כשתגדל ! [אע"פ שמצילים].

נשאלת השאלה האם מותר לגבאים לקחת חוט מאותה חברת חשמל שברחבה בין הבתים ולהאיר את הבית כנסת עם חשמל שנעשה באיסור של חילול שבת [שצריך לשבור את המנורות - כלשון החזון איש] וכל זאת לכבוד השכינה הקדושה שגרה כאן בבית נותנים לה "להתענג באופן מכוער על האיסור שעושים רוצחי אמנו" כלומר כשחז"ל אומרים לא להשתמש בשמן שהוא "מחיר כלב" כיון שזה בזיון לשכינה [תועבת ה'] הם התכוונו וכ"ש דברים יותר גרועים ממחיר כלב ! ואם אסור לירוק על הר הבית קל וחומר ממנעל !!! הרי שכאשר יבוא גוי ויכריח יהודי [באיומי סכין] או לירוק על הר הבית או ללכת עם מנעל ! פשיטא שעדיף שילך עם מנעל מאשר לירוק ! [אף על פי שזה כתוב וזה לא כתוב כיון שגם יריקה כתוב שהרי בכלל מאתים מנה וכשכתוב מנעל הכוונה עד כאן צריך לכבד] והכא נמי כאן אם יבוא גוי ויכריח יהודי [באיומי סכין] או שתאיר את הבית כנסת בנר של "מחיר כלב" ובנר שקנה "מומר" או שתאיר את הבית כנסת באור שנעשה על ידי חילולי שבת נוראים שזה כחיצים בלבו של ד' ר"ל ושבת קודש זו נתחללה לדאבון לבנו ואפילו להסתכל עליהם אסור כשהם עושים זאת פשיטא שעדיף שיאיר ב"מחיר כלב" או בנר שקנה מומר "לשם שמים" ולא בנר שנוצר על ידי טיגופת של חילולי שבת ומי שחושב להפך [לענ"ד!!!!!!] הרי זה דומה למי שקרא לכלבו על שם אביו והוא חושב שאדרבה זהו כבודו ! ה"חזון איש" חשב שצריך לשבור את המנורות והוא חושב שצריך להאיר אתם את הספר תורה וה"בעל קורא" צועק "מחללה מות יומת כי אות היא ביני וביניכם" וכל מה שהבעל קורא מצליח לקרוא בבית כנסת חשוך זה כיון שיש כאן אור שמאיר ישר על הספר תורה והאור הזה מגיע מהרחבה הסמוכה לבית הכנסת ובאותו רגע ממש שומעים בחוץ צעקות של כמה יהודים שצועקים עליהם "שבת" "שבת" [אע"פ שמצילים ! - את הבנין של החולים וכנ"ל].

מה יותר גרוע ? להכניס סכין ארוכה או להשתמש ולכבד את ד' עם חשמל שבניו הטועים "לצער הגדול" [כלשון ה"מנחת שלמה"] מיצרים בשבת ?

כתוב במשנה ברורה (ר"נ סק"ב) שכאשר מכין את השבת מלבד מה שצריך לחשוב "לכבוד שבת קודש" (כיון שמצוות צריכות כוונה) כאן יש עניין שיאמר בפיו כדי להכניס "קדושה" בתוך מאכלי השבת ; וכאן כאשר האוכל נגמר בישולו באיסור בעבירה של חילול שבת אם כן אין זה אוכל שיש בו קדושה, אז אולי אפשר לחשוב "לכבוד שבת קודש" - אבל אין כל תועלת באמירה בפה שהרי בכל מקרה אין קדושה באוכל שנגמר על ידי אסון גדול ר"ל.

קיצור טענות הרב ניסים מלאכי [קוצר ע"י שילה]: מה שהיה פשוט לנו לאיסור אם חילול השבת היה מול עינינו - אסור גם כשנעשה בריחוק מקום ; אף אם מותר לייצר כך חשמל לצורך החולים - אך סוף סוף נחשב כחילול שבת לפועלים עצמם מאחר ופעולות אלו חייבות להעשות ע"י נכרי, חייבים היו להקל מהאיסור ע"י שינוי או שנים שעשאוה, נעשות גם מלאכות לצורך חסכון, מתקנים גם תקלות שאינן נוגעות לפיקו"נ, הפועלים מתכוונים לאיסור של פרנסתם ולא לצורך החולים, העסקת פועלים יהודים בהכרח נוספים איסורים נלווים כנסיעה, רישום שעות העבודה, ובישול ארוחותיהם ; כל גדולי ישראל פסקו שאסור ליהודים לעבוד שם אף שבפועל גם משתתפים ביצור חשמל לפיקו"נ ; חמורה קדושת ביהכ"נ אף כלפי דיבור חול, ריקקה, מגורים מעליו, ופסק המ"ב שידליקו את הנר לפני ביאת המתפלל הראשון מאחר והשכינה מקדימה לבוא, אסור להדליק נר שתרם מומר ונר הנקנה תמורת כלב, וגם ספק ספיקא של קדושת ביהכ"נ אסורה ; חילול שבת חמור ביותר, ונעשה מומר לכל התורה אף בחילול שבת בפרהסיא של איסור דרבנן, וצריך לצום אף על חילול שבת בדרבנן בשוגג, והתפילין שכתב מומר לחילול שבת באיסור מוקצה דרבנן - אסורות אף שאם כתבן מומר לאשת איש אינן נפסלות ; לאור כל זאת אין להתיר להאיר ביהכ"נ בחשמל המיוצר בשבת - שהוא מאוס ביותר, ואין זה כבוד השכינה, וק"ו ממחיר כלב שהוא בזין לשכינה, וגרע מריקקה וכניסה בסכין ארוכה לביכ"נ, והמכבד במה שגורם בזיון לביכ"נ - הוא כקורא לכלבו על שם אביו כדי לכבדו. מאחר וכן, גם לא ניתן לומר בפיו 'לכבוד שבת קדש' בעת הכנת המאכלים שיגמרו באמצעות חשמל זה, שהרי אין קדושה במאכלים הנגמרים באיסור.

תשובות שילה: א'- איסור השימוש במה שיוצר בשבת נובע מאיסור 'מעשה שבת' דרבנן, ואין זה איסור הנאה אלא איסור שימוש בגדרים מסויימים; כשאסרו את השימוש - הוא אף אם לא היה כאן חילול שבת כפשוטו, כגון כשנכרי הדליק נר עבור ישראל, וכשהתירו את השימוש - הוא אף באופנים מסויימים שהיה כאן מעשה אסור, כגון כשגם נר של היתר דולק שם, כשהחפץ לא השתנה כגון במוציא מרה"ר לרה"י [ונחלקו בזה, והבה"ל נטה לחומרא], בשוגג לר"מ, בשוגג בדרבנן, ובפשטות גם כשעשה מעשה הצלה שעמו נגרר גם חילול שבת - כגון כשהעלה רשת עם דגים ומצא בה גם תינוק (הארכתי בזה במק"א); ב'- במציאות לא ניתן לייצר חשמל רק לצורך החולים המפוזרים בכל מקום, וממילא כדי שיגיע חשמל גם לחולים - מוכרחים לייצר לכל הצרכנים, ונמצא שהחשמל מיוצר בהכרח גם עבור צרכני הפיקו"נ - ואין שום ראייה לאוסרו (וכך מבואר במנחת שלמה - אף במציאות ייצור החשמל בזמנו שהיתה גרועה הרבה יותר מכיום); ג'- אין ספק שחמור ביותר חילול שבת, אך חמור ביותר הוא גם פיקו"נ - שהותרו מחמתו דברים רבים ביותר כדי לאפשר את ההצלה ולהקל על העוסקים בה (כמ"ש במאמר אחר); ד'- ברור שעובדי חברת החשמל מודעים לכך שהם מחזיקים את המדינה - ולכן לא ניתן לומר שמכוונים רק לפרנסתם ולא לפיקו"נ [וגם אם היה כך - הרי מבואר ברמב"ם שפטור על הדגים אף אם לא ידע שתינוק נפל למים, כלומר - כשהוא מחלל שבת במזיד]; ה'- אין ספק שלעובדים עצמם אין היתר לחלל שבת במה שמיותר, וכ"ש במה שנלווה, אולם הנידון שלנו איננו כשרות העובדים אלא כשרות החשמל, ופעולה הנצרכת לייצר החשמל - אין בכחה לאסור [כסניף לדיני פיקו"נ], וגם הפעולות המיותרות - אין בכחן לאסור [כי מדוע שרישום מה שנעשה ובישול ארוחות הצהרים - יאסרו את החשמל; הנקודה היחידה שיש לדון בה היא אם במציאות צריכת החשמל פחתה ומדליקים תחנת יצור קטנה כדי לאפשר את כיבוי הגדולה - ונמצא שהודלקה רק משיקולי חסכון, ובזאת יש צדדים לכאן ולכאן, ואין לאסור מספיקא דרבנן, כמ"ש במק"א]; ו'- באופן שהייצור עצמו נצרך להצלה - איננו איסור גם לבריא פרט למקרים שאסרו מחשש 'שמא ירבה', אך זה רלוונטי רק באם יש מציאות שירבה רק לבריא לבד, משא"כ ייצור החשמל דומה לשוחט לחולה ולא למבשל לחולה - כי כל פעולה מועילה בהכרח גם לחולה, ולא גזרו בזה שמא ירבה (הסכמת הגרש"ז והגר"ש"א זצ"ל). ז'- נידון כל כך מצוי של שימוש ב'מעשה שבת' בביכ"נ [בדבר שלא נאסר מחמת 'מעשה שבת' גופא] - היה צריך להיות מפורש בפוסקים, ולא רק ללומדו בק"ו מרמיקה בהר הבית, ומאיסור הכניסה בסכין לביכ"נ, ומאחר ולא נמצא בפוסקים אזכרה של תקדים למקרה של איסור שימוש בביכ"נ בדבר שלא נאסר בגדר 'מעשה שבת' - ע"כ שלא משמע לפוסקים שיש חומרא בביכ"נ כלפי נידון של מעשה שבת; מצאנו שאסרו להדליק בנר שהודלק או נקנה לע"ז - שזה מאוס ביותר, והוא מעין 'שתי רשויות', אך לא מצאנו חומרא יתירה כלפי נר שחוללה בו שבת [באופנים שאינו אסור לכל מחמת 'מעשה שבת'], ומה שאסרו תפילין שכתבם מומר לחלל שבת אפילו באיסור מוקצה ולא אסרו במומר לאשת איש [כך כתבת, אך לא מצאתי לזה מקור, ומ"מ מומר להכעיס פסול לכתיבת תפילין (בה"ל ל"ט א')] - הוא כי תפילין נפסלות בכתיבת מומר לכל התורה, כפי שלמדו (מנחות מ"ב): 'וקשרתם וכתבתם, כל שישנו בקשירה - ישנו בכתיבה, כל שאינו בקשירה - אינו בכתיבה', והיכן מצאנו שמומר פסול לייצר חשמל המשמש לביכ"נ, כגון לתאורת ימות החול, או אף בשבתות באופנים שהחשמל לא נאסר משום 'מעשה שבת' מאחר ומיוצר גם לחולים; על דרך זו גם 'מחיר כלב' פוסל את החפץ המוחלף בכלב מלשמש לגבוה, אך במה שחז"ל לא אסרו באיסור 'מעשה שבת' - בפועל לא מצאנו שנאסר אף לגבוה. ח'- אין ויכוח שקדושת ביהכ"נ היא גדולה, אולם כדי לאסור את השימוש בתאורה המיוצרת בשבת באופן מיוחד בביהכ"נ אף באופנים שאין אוסרים להדיוט - יש למצוא תקדים לכך, ואינו די לשלוח את סוגיית נר שתרם מומר - שהרי שם המומר עצמו 'מקריב' את תרומתו, ואסרו לקבל ממנו את תרומתו בדומה לאיסור המפורש לקבל קרבנות מומר, משא"כ בחשמל אין המומר מביא קרבן אלא אנחנו קונים בכספנו חשמל; אין להוכיח זאת מרמיקה בהר הבית - שהיא בזיון הניכר, משא"כ בחשמל כלל לא ניכר באם יוצר בהיתר או באיסור, ומ"מ בביכ"נ אין כלל איסור רמיקה (שו"ע קנ"א ז' יכול לרוק בו); בודאי שאין מקום להוכיח ממה שיש אוסרים להכנס לביכ"נ בסכין ארוך (שו"ע קנ"א ו') - כי הוא טעם מקומי 'לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרים' (ב"י). ט'- הדוגמא של מאכל שנגמר בישולו בשבת צ"ע, שהרי תחילתו בהיתר, והרי לגבי בישולי עכו"ם - אם תחילתו בהיתר - נחשב כהיתר, ומוטב היה להיא דוגמא ממאכל שנתבשל כולו ביו"ט באמצעות חשמל המיוצר בשבת בעבירה; לגופו של דבר, בחשמל שנאסר - אסור להשתמש, ובחשמל שלא נאסר - כמו שאין איסור להשתמש - כך אין איסור מיוחד להכין בו מאכלי שבת, ואם אין איסור מיוחד בשימוש בחשמל זה - מדוע שלא יאמר 'לכבוד שבת קדש' [כלומר, ברור שהעובד לא היה יכול לומר 'לכבוד שבת' בעת חילול שבת מיותר הנעשה בתהליך ייצור החשמל, אולם המתקן את מאכלו בחשמל שלא נאסר - מדוע שלא יאמר 'לכבוד שבת' בהיותו משתמש בחשמל המותר בשימוש]. לסיכום, נקודת הדיון כאן לא היתה באם אוסרים את השימוש בחשמל המיוצר בשבת, אלא רק על הצד שאוסרים - האם יש חומרא יתירה בשימוש בחשמל זה לתאורת ביכ"נ ולהכנת מאכלי שבת, ונראה שלא מצאנו שום ראייה שיש בזה חומרא מיוחדת.

תשובות הרב ניסים מלאכי עם תשובות שילה בגוף הדברים: סעיף א: דנתם אם יש כאן איסור "מעשה שבת" לא הזכרתי אפילו ב"רמז קל" שיש כאן איסור מעשה שבת אם כן מה זה שיך לנושא של בית כנסת או אמירה "לכבוד שבת קודש"? [כדי להכניס קדושה במאכלים?]. הנושא שיך גם שיך, מאחר והנדון הוא האם לאסור בביכ"נ מה שהותר בעלמא, וכלפי זה לא מצאנו אלא חומרות מסויימות בביהכ"נ, כגון קבלת תרומה ממומר, מחיר כלב, וכדו', אולם לא מצאנו חומרא יתירה בביהכ"נ כלפי 'מעשה שבת'.

סעיף ב: שוב דנתם על איסור "מעשה שבת" מדין ריבוי בשיעורים לא הזכרתי אפילו "ברמז קל" שיש כאן איסור "מעשה שבת". כוונת סעיף זה היא לבאר שנדו"ד עדיף על הדגים והתינוק, כי שם לא מוכרח שהדייג יציל [ואעפ"י פטור], ובנדו"ד בכל מעשה של יצור חשמל - מעורבת גם תועלת לחולים כי אין אפשרות להפריד את הצרכנים - וממילא לכו"ע כל פעולה המייצרת היא פעולה שבעקרון מותרת [והפעולות האסורות המיועדות לחסכון גרידא, וכל מה שנלווה לפעילות העובדים - אף שמזכה אותם בתואר מחללי שבת, אך אין בכחם לאסור את השימוש בחשמל].

סעיף ג וסעיף ה כתבתם נוסח מפולפל שיש לו שתי משמעויות סותרות ומשאירות את הלומד חסר אונים בהבנת התשובה. היסוד שאני הנחתי שמה שהרב יצחק זילברשטיין שליט"א והרב הלפרין שליט"א טורחים לסדר את הבושה הגדולה שיהודים מחללים שבת בחברת החשמל - היא מטעם שהחשמל מיוצר באיסור [למרות הצורך לפיקוח נפש כמו שהארכתי ואין צורך לכפול] האם כת"ר חולק וסובר שהחשמל מיוצר בהיתר? [אפילו לא חילול שבת דרבנן?]. אין כאן שום בלבול, סעי' ג' אומר שבענייני פיקו"נ התיירו דברים רבים שבשאר חלקי התורה אסורים - כדי להבטיח את הצלת החולים, ובכלל זה לעשות פעולות שמצד האמת הן מותרות, כגון שהתירו לעשרה אנשים לקטוף מן המחובר אף שיהא צורך רק במה שיביא הראשון - מתוך מטרה שהפרי יגיע במהירות האפשרית; סעי' ה' אומר שפעולה שאין בה שום תועלת לחולה - אסורה, אלא שבד"כ אין בכחה לאסור את החשמל, דוגמא אפשרית - גם כשנהג האמבולנס מסיע חולה מסוכן - אין לו רשות לפתוח רדיו כדי לשמוע על משחק כדורגל, אך אין בכח חילול שבת זה לאסור את נסיעת החולה באמצעותו; הנדון אם החשמל מיוצר בהיתר מותרת מותנה במציאות המשתנה של האפשרויות השונות העומדות בפני המייצרים, ולא ימלט שנחשב שמיוצר באיסור, אלא שם זאת אין איסור על השימוש בו כי סוף סוף כל וואט מועיל גם לחולים.

סעיף ד לא נכון באופן כללי ובפרט בכל פעולות שנעשות לצרכי חיסכון ולא לצורך חולים. כתבת שכוונת העובדים למרד לצורך פרנסתם ולא לצורך החולים, ולכן הגבתי שמקור הדין מתייחס לפעולה משולבת של פרנסה והצלה - כהצלה [ואף שכלל לא ידע שתינוק נפל למים!]; כעת כתבת טענה אחרת שבפעולות שנעשות לצורך חסכון - אין כוונה לצורך החולים, ושוב אחזור על היסוד - מה שנצרך לייצור החשמל הוא פעולה שבעקרון מותרת [ואף אם עושה אותה בעצמו ושלא ע"י שינוי או בשנים שעשאה - אין בכחו לאסור את התוצאה מאחר ובעקרון פעולה זו נצרכת גם לחולים], ופעולה שבעקרון מותרת - אין בכחה לאסור את התוצאה אף אם העובד נחשב מחמתה למחלל שבת במזיד, כגון שמפעיל את הרדיו.

סעיף ו שוב דנתם על איסור "מעשה שבת" זה לא הנושא כרגע הנושא הוא חילול שבת בעבירה חמורה בתוך חצר בית הכנסת לצורך הבית כנסת [ולצורך החולים] וקדושת מאכלים שמתבשלים בעבירה שהיא אסון לעם ישראל. הוספתי זאת כדי להדגיש שאין איסור על התוצאה הן מחמת 'מעשה שבת', והן מחמת 'שמא ירבה', ורק לאחר שמבהירים זאת ניתן לומר שגם כלפי השימוש בביהכ"נ לא מתווסף איסור מוגדר.

סעיף ז מעולם לא עלה על דעת הפוסקים שיהודים יחללו שבת באיסור גמור [ללא היתר כלל כלשון ה"אגרות משה"] ויאירו את זה בבית הכנסת ולכן הם לא חשבו שצריך לכתוב זאת. זו טענה חלשה ביותר, הרי חפצים שמיוצרים בשבת היו מצויים רבות בשנים במפעלים של מומרים, ומאחר ולא מצאנו שום התייחסות של ראשונים או אחרונים המשווה אותם למה שלא משתמשים בביהכ"נ בנר שנלקח מע"ז [גם לאחר שבוטלה] - ע"כ דלא ס"ל שיש חומרא מיוחדת בשימוש בביכ"נ במה שיוצר בשבת - באופנים שאינו אסור מחמת 'מעשה שבת'.

במשנה ברורה סימן ל"ט סק"ו נראה להדיא שיותר כשר תפילין של החוטא באשת איש ממי שמחלל שבת בפרהסיא באיסור מוקצה. דוגמת החוטא באשת איש היא בעייתית בהגדרת לתאבון או להכעיס, וכוונתך שמומר לתיאבון לעבירה חמורה - תפיליו כשרים, ולא הבנתי מה רצית להוציא מכך שמומר לשבת נחשב כמומר

לכל התורה, ונפסל לכתובת סת"ם אף כשמומר לתאבון - הרי בודאי לא רצית להוכיח שאיסור מוקצה הוא חמור מאיסור אכילת נבילה.

סעיף ח כת"ר כתב "לא ניכר אם מיוצר בהיתר או באיסור" נראה שכת"ר מסכים שנוצר באיסור ואם כן סעיף ג מיותר ומטעה עדיף להשמיט אותו שהרי הפיקוח נפש לא מכשיר את הפעולה והופך אותה לפעולת מצווה !!! כאן התייחסתי רק לשיטתך שיש איסור - וצינתי שמ"מ אין זה בזיון ניכר, ואינו דומה לרקיקה בהר הבית שהוא בזיון ניכר [ועם זאת מותרת רקיקה בביכ"נ].

גם "מחיר כלב" לא ניכר כלל גם "נר שקנה מומר" לא ניכר כלל גם "נר שהודלק בכנסיה" לא ניכר כלל וכאן יותר חמור שהעבירה היא מאירה את בית ה' והיא "חושך ולא אור" [לשון הגרש"א במנחת שלמה]. 'מחיר כלב' הוא איסור לגבוה, ודימו ביכ"ס לכך, 'נר שתרם מומר' דומה להקרבת קרבן ע"י מומר - שמפורש בפסוק ובגמ' לאיסור - ודימו ביכ"נ להקרבת קרבן, 'נר שהודלק לע"ז' הוא מאוס לגבוה - ואסרו גם בביכ"נ, משא"כ 'מעשה שבת' אינו אוסר לגבוה יותר מלהדיוט - ואין להמציא חומרה יתירה בביכ"נ במה שלא נאסר מחמת 'מעשה שבת'.

סעיף ט דברי כת"ר נראים סותרים מיניה וביה שהרי כתבתם כדבר פשוט שהפועלים לא יכולים לומר "לכבוד שבת קודש" כלומר שהם עושים איסור! [שהרי אם עושים בהיתר אדרבה שיאמרו "לכבוד שבת קודש" ולכבוד מצוות "וחי בהם"] ואם כן יוצא שהאוכל הוכן מערב שבת בהיתר והושלם על ידי איסור מכוער [כלשון המנחת שלמה] היתכן "קדושה" באוכל שנעשה באיסור??? והרי האמירה בפה היא כדי לתת קדושה [כלשונו של המשנה ברורה ר"נ סק"ב ב-ק-ד-ו-ש-ה]. להדיא כתבתי שהפועל לא יוכל לומר 'לכבוד שבת' בעת חילול שבת מיותר, אך יוכל לומר 'לכבוד וחי בהם' כשעושה מה שנצרך, ועל חשמל זה יוכלו לומר 'לכבוד שבת' כשמכניסים בו מאכלים.